

Sprawozdanie z realizacji Strategii Rozwoju Gminy Szprotawa na lata 2015-2023 w roku 2023

Strategia rozwoju gminy Szprotawa na lata 2015 - 2023 jest dokumentem programowym, w oparciu, o który samorząd realizuje obowiązek prowadzenia polityki rozwoju lokalnego. Strategia została opracowana w oparciu o perspektywę wizji gminy Szprotawa w 2023 roku, podkreślając jej specyfikę i wskazując na indywidualne rozwiązania, odpowiednie dla jej charakterystyki, wyzwań i potrzeb. Sprawozdanie z realizacji obecnej Strategii za rok 2023 jest ostatnim, z uwagi na zakończenie okresu obowiązywania dokumentu. W roku 2023 przystąpiono do opracowywania nowej Strategii Rozwoju Gminy Szprotawa, która obowiązywać będzie do roku 2030.

CEL STRATEGICZNY I PODNIESIENIE KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ GMINY

Cel operacyjny 1.1. Rozwój przedsiębiorczości, wspieranie innowacyjności, sektora B+R

- W gminie do końca roku 2023 obowiązywała uchwała w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości budynków lub ich części - w ramach pomocy de minimis. Na jej mocy właściciele lokalnych firm, w zamian za zatrudnienie osób bezrobotnych, mogli uzyskać zwolnienie z podatku od nieruchomości. W roku 2023 z uchwały skorzystało 5 przedsiębiorców na łączną kwotę 63.669,15 zł.
- 17 lutego 2023 r. w Centrum Aktywności Społecznej w Szprotawie odbyło się bezpłatne szkolenie dla osób prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy (20-tu uczestników). Organizatorami wydarzenia byli Kancelaria Radcy Prawnego Maciej Andrykiewicz w Zielonej Górze oraz Burmistrz Szprotawy.
- 25 października 2023 r. w Centrum Aktywności Społecznej w Szprotawie odbyło się spotkanie dla przedsiębiorców związanych ze szprotawską strefą przemysłową. Podczas spotkania rozmawiano o współpracy, wzajemnej pomocy oraz wymianie doświadczeń i dobrych praktyk pomiędzy podmiotami szprotawskiego biznesu i instytucjami wspomagającymi biznes.

Cel operacyjny 1.2. Dostosowanie systemu kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy.

- We wszystkich szkołach podstawowych przeprowadzane było doradztwo edukacyjno- zawodowe: dla przedszkolaków oraz uczniów klas I-VI preorientacja zawodowa, a dla uczniów klas VII-VIII doradztwo edukacyjno-zawodowe.

Cel operacyjny 1.3. Racjonalne wykorzystanie walorów gospodarczych gminy.

- Gmina Szprotawa uczestniczy w elektronicznym systemie ofert inwestycyjnych Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu. Oferty na bieżąco są aktualizowane i oferowane potencjalnym inwestorom. W roku 2023 w bazie PAIH umieszczone były dwie oferty –13,84 ha i 38 ha.
- W roku 2023 Szprotawa pozyskała kolejnego inwestora. Na szprotawskiej strefie inwestycyjnej w Wiechlicach rozpocznie działalność jeden z największych na świecie producentów granulatu z biodegradowalnych, przyjaznych dla środowiska tworzyw sztucznych, który wykorzystywany jest w branżach: AGD, motoryzacyjnej i elektronicznej. Podpisana została umowy sprzedaży 14 hektarowej działki w Wiechlicach, na której już niedługo powstanie nowy zakład produkcyjny.

Cel operacyjny 1.4. Rozbudowa infrastruktury technicznej oraz wspieranie działań na rzecz ochrony środowiska

Kierunek działania: Budowa, modernizacja i poprawa bezpieczeństwa infrastruktury drogowej w pasach dróg gminnych

- Przebudowa (modernizacja) dróg dojazdowych do gruntów rolnych w obrębie miejscowości Witków, Leszno Dolne, oraz przebudowa odcinka drogi Bobrowice-Sieraków w gminie Szprotawa
- W lutym 2023 r., podpisana została umowa z firmą Tandem Sp. z o.o., na realizację zadania „Rozbudowa drogi gminnej Nr 103573F w Szprotawie” oraz „Rozbudowa dróg gminnych Nr 005947F, Nr 005943Fi Nr 005935F w Wiechlicach ”: Etap IV - Rozbudowa części ul. Żagańskiej, ul. Sobieskiego, ul. Niepodległości wraz z rozbudową skrzyżowania ul. Sobieskiego i Żagańskiej (km 0-890 - km 2+125). Przewidywany termin wykonania zadania grudzień 2024.
- Zakończono realizację projektu polegającego na rozbudowie trzech publicznych dróg gminnych Nr 005947 (ul. Akacyjowa), Nr 005943F (ul. Brzozowa) i Nr 005935F (ul. Klonowa) położonych w Wiechlicach i połączonych ze sobą w jednej ciągłości o łącznej długości 1837 m i szerokości 6 m. Realizowany jest w formule „zaprojektuj i wybuduj”.
- Trwają prace związane z realizacją kontraktu pn: „Rozbudowa drogi gminnej Nr 103573F w Szprotawie” oraz „Rozbudowa dróg gminnych Nr 005947F, Nr 005943Fi Nr 005935F w Wiechlicach ”Etap II- Rozbudowa skrzyżowania ulic: Głogowskiej, B. Kozaka, Targowej, Odrodzenia, 1 Armii oraz rozbudowa skrzyżowania ulic: Głogowskiej, Plac Komuny Paryskiej, Kochanowskiego, Sienkiewicza, Kościuszki, Młynarskiej (km 2+350-km 2+700) w Szprotawie. Termin wykonania robót: 30.06.2024
- Realizowany jest kontrakt pn: „Rozbudowa drogi gminnej Nr 103573F w Szprotawie” oraz „Rozbudowa dróg gminnych Nr 005947F, Nr 005943Fi Nr 005935F w Wiechlicach” Etap III - Rozbudowa ul. Mickiewicza i części Basztowej wraz z rozbudową skrzyżowania z ulicami Andersa i Katedralnej oraz przebudową skrzyżowania z ul. Słowackiego i Krasieńskiego (km 2+125 - km 2+310). Termin wykonania kontraktu czerwiec 2024 .
- W lutym 2023 r. zakończono przebudowę dróg gminnych w miejscowości Henryków, Pasterzowice i Leszno Górne.
- W grudniu 2023 r została zakończona realizacja I Etapu inwestycji pn: Rozbudowa infrastruktury rowerowej na terenie województwa lubuskiego w Gminie Szprotawa Velo Sprotawia.
- Trwa realizacja Projektu „Przebudowa z rozbudową infrastruktury drogowej na Osiedlu Piastowskim w Szprotawie”. Termin wykonania inwestycji : kwiecień 2024.
- Dobiegają końca prace w ramach realizacji Projektu: "Poprawa dostępności osób niepełnosprawnych do budynku Liceum Ogólnokształcącego z oddziałami dwujęzycznymi z siedzibą przy ul. Niepodległości 7 w Szprotawie. Termin wykonania inwestycji 31.01.2024.

Kierunek działania: Modernizacja energetyczna, termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i sektora mieszkaniowego.

- Dobiega końca inwestycja pn: Remont elewacji w budynku Ratusza Miejskiego w Szprotawie – etap I. Zakres prac obejmował: wykonanie badań konserwatorskich i architektonicznych, wykonanie roboty ogólnobudowlanych w tym odbicie tynków, czyszczenie murów wraz z wymianą uszkodzonych elementów, przygotowanie podłoża pod tynki, tynkowanie oraz malowanie. Zrealizowane zostały również prace konserwatorsko- restauratorskie tarasu wieży zegarowej, muru balustrady oraz detali architektonicznych typu gzymsy, płyty cokołowe. Przedsięwzięcia otrzymało 60 tys. zł dofinansowania z budżetu Województwa Lubuskiego. Wartość zadania: 422692,19 zł brutto
- W marcu 2023 r. została zakończona inwestycja pn: Wymiana kotła gazowego c.o. w budynku Szprotawskiego Domu Kultury. Wartość zadania: brutto: 92756,03 zł
- W październiku 2023 r. została zakończona inwestycja pn: Zaprojektowanie i wykonanie modernizacji kotłowni wraz z wymianą kotłów centralnego ogrzewania w budynku Szpitala Miejskiego w Szprotawie. Wartość zadania brutto 275000,00 zł.

Realizowany jest projekt pn: Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Lesznie Górnym wraz z budową sali sportowej i adaptacją pomieszczeń na oddział przedszkolny. Prace w zakresie termomodernizacji obejmują: docieplenie ścian zewnętrznych budynku i ścian cokołowych, częściową wymianę stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej, wymianę instalacji c.o., wymianę pieca węglowego na pompy ciepła. Ponadto wykonanie instalacji fotowoltaicznej i wymianę oświetlenia na LED. Budowa sali sportowej polegać będzie na jej dobudowie do istniejącego budynku szkoły. Zadanie dofinansowane z Rządowego Funduszu Polski Ład w ramach Programu Inwestycji Strategicznych. Zadanie dofinansowane z Rządowego Funduszu Polski Ład w ramach Programu Inwestycji Strategicznych. Wartość zadania (2 kontrakty) - 4. 971 304 zł., kwota dofinansowania: 4.871.878 zł. Termin zakończenia Inwestycji grudzień 2024

- We wrześniu 2023 r zostały zakończone prace związane z realizacją umowy pn: Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Wiechlicach. Inwestycja polegała na dociepleniu ścian i stropodachu, dociepleniu podłogi pod posadzki, wymianie stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej, wymianie oświetlenia na energooszczędne LED, wymianie CO wraz z montażem pomp ciepła oraz zastosowaniem OZE, wykonaniu instalacji fotowoltaicznej, modernizacji kotłowni i wymianie instalacji ciepłej wody użytkowej. Projekt współfinansowany ze środków Województwa Lubuskiego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, osi priorytetowej 11. „REACT-EU-wspiera lubuskie”, działanie 11.1. „Efektywność energetyczna – REACT-EU”. Wartość robót: 7614850,34 zł brutto. Dofinansowanie w wysokości: 5.999.544,28 zł.
- Spółka „Chrobry” przeprowadziła w 2023 r. remonty w świetlicach wiejskich:
 - w Siecieborzycach – wykonanie parkingu, ogrodzenia z bramą wjazdową i furtką – koszt 89 407,50 zł netto
 - w Witkowie – modernizacja sali, montaż pompy ciepła, montaż i malowanie sufitu podwieszanego, malowanie elewacji, remont toalet, wykonanie nowego przyłącza kanalizacyjnego, modernizacja kuchni - koszt całkowity 210 000 zł netto.
 - w Szprotawce - montaż klimatyzacji, wykonanie oświetlenia, wykonanie przyłącza wodociągowego, wykonanie oczyszczalni ścieków – koszt 90 296,00 zł netto.
- Zmodernizowano oświetlenie na ulicy Brzozowej w Wiechlicach – 162 540 zł netto
- Wykonano parkingi : przy „Wyspie Skarbów” – 43 000 zł netto i przy szpitalu - 99 700 zł netto oraz chodnik na ul. Henrykowskiej – 89 250 zł netto.

Kierunek działania: Rozbudowa sieci wodociągów grupowych na terenie gminy

- W kwietniu 2023 r. zakończono realizację projektu inwestycyjnego pn. „Budowa wodociągu tranzytowego Siecieborzyce - Długie wraz z przepompownią i zbiornikiem wody uzdatnionej w Długim w formule zaprojektuj i wybuduj – II etap operacji”. Wartość zadania: 2 460 000,00 zł brutto.
- Wykonano przyłącza wodnokanalizacyjne:
 - wodociągowe na ul. Klonowej w Wiechlicach- 80 000 zł netto
 - wodnokanalizacyjne (wymiana instalacji) w szpitalu w Szprotawie – 68 000 zł netto

Kierunek działania: Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury uzdatniania i przesyłu wody. W marcu 2023 r. spółka SzWIK przystąpiła do realizacji projektu inwestycyjnego pn. „Przebudowa SUW Siecieborzyce, Borowina, Dzikowice oraz budowa kanalizacji w Henrykowie”. Niestety, mimo trzech ogłoszonych postępowań przetargowych, spośród wszystkich podmiotów biorących udział w przetargach, nie udało się wyłonić odpowiedniego wykonawcy.

Kierunek działania: tworzenie planu gospodarki niskoemisyjnej oraz promocja nowych technologii grzewczych i odnawialnych źródeł energii.

- Realizacja projektu inwestycyjnego pn. „Budowa elektrowni fotowoltaicznej o mocy do 0,31 MW dla zabezpieczenia elektroenergetycznego oczyszczalni ścieków w miejscowości Wiechlice, gmina Szprotawa”. W październiku 2023 r. zawarta została umowa z firmą FLEXIPOWER GROUP Sp. z o.o. ma realizację ww. zadania. Umowa opiewa na kwotę 1.009.830,00 zł brutto i ma zostać zrealizowana w ciągu 8 miesięcy od daty jej zawarcia.
- W budynku Centrum Aktywności Społecznej (Magdalenki) w Szprotawie działa punkt konsultacyjno- informacyjny programu Czyste Powietrze. Z usług doradcy skorzystać mogą wszyscy mieszkańcy zainteresowani dofinansowaniem w ramach:
 - wymiany starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła, spełniające najwyższe normy,
 - przeprowadzenia niezbędnych prac termomodernizacyjnych budynku, tj. wymianę okien i drzwi zewnętrznych, ocieplenie przegród budowlanych,
 - wymiany instalacji c.o i/ lub c.w.u; wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła
 - zakupu i montażu mikro-instalacji fotowoltaicznej.

Cel operacyjny 1.5. Budowa i modernizacja systemów infrastruktury zapobiegającej zagrożeniom.

Kierunek działania: Wspieranie działań policji, straży pożarnej i innych służb w celu zapewnienia bezpieczeństwa publicznego mieszkańców gminy.

- W celu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom naszej gminy UM wspiera działania 6 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu Gminy Szprotawa tj. Borowina, Długie, Dzikowice, Leszno Górne, Siecieborzyce i Witków. Jednostki OSP Długie, Siecieborzyce i Leszno Górne włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Dla zapewnienia gotowości bojowej i na bieżące utrzymanie jednostek OSP z budżetu gminy zostały wydatkowane **środki w kwocie 285 200,50 zł.**
 - Na promocję działalności Ochotniczych Straży Pożarnych – ok 4 400,00 zł
 - przekazana została dotacja gminna na zakup sprzętu i wyposażenia w kwocie 60 000,00 zł dla jednostek OSP
 - remonty remiz- termomodernizacja budynku remizy w Lesznie Górnym i placu przed budynkiem remizy- wyłożenie kostki.

Cel operacyjny 1.6. Rozwój różnych form rolnictwa

- W 2023 r. Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku, oddział Żagań zorganizował dla rolników z naszej gminy oraz z powiatu żagańskiego szkolenia w zakresie: dopłat bezpośrednich za rok 2023 – 6 szkoleń, Wspólnej Polityki Rolnej – 5 szkoleń, właściwego stosowania środków ochrony roślin – 5 szkoleń oraz 4 pokazy grupowe z doradztwa rolniczego.

Cel operacyjny 1.7. Podniesienie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej oraz rozwój infrastruktury sportowej.

Kierunek działania: Tworzenie oferty turystycznej oraz dostosowanie jej do wymagań odbiorcy.

- W maju 2023 r. została zakończona inwestycja pn: Utworzenie strefy rekreacji „Wyspa Skarbów” przy ul. Młynarskiej w Szprotawie. Koszt zadania: 599 959,33 zł brutto. Na realizację projektu gmina otrzymała 75 tys. zł dofinansowania ze środków Województwa Lubuskiego w ramach Programu Inwestycyjnego „Lubuska Baza Turystyczna”
- W grudniu 2023 r zostały zakończone prace związane z realizacją inwestycji pn: Budowa budynku rekreacyjnego w miejscowości Szprotawka. Projekt współfinansowany jest ze środków Województwa Lubuskiego z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów

Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość robót zgodnie z umową : 455184,73 zł brutto.
Dofinansowanie: 150.000,00 zł.

- W kwietniu 2023 r. została zakończona inwestycja pn: Wykonanie tężni solankowej w Szprotawie. Przedmiotem inwestycji było opracowanie kompletnej dokumentacji projektowej wraz z uzyskaniem zezwoleń do wykonania robót. Tężnia solankowa znajduje się w Parku, przy ul. Bronka Kozaka. Wartość wykonanych robót: 369 000 zł brutto.
- Na terenie dawnego nieużytku położonego nieopodal centrum miasta powstaje plac edukacyjno-wypoczynkowy „Mała Wenecja”. Stworzona infrastruktura miejska służyć będzie wypoczynkowi i rekreacji mieszkańców oraz pogłębianiu wiedzy dotyczącej wody i jej znaczenia.
- Zagospodarowany został teren po byłym cmentarzu jenieckim w Wiechlicach zwany Parkiem Narodów. W ramach zadania wykonane zostały aleje parku wraz z elementami małej architektury (ławki z oparciem, stojaki na rowery, kosze na śmieci) i aranżacje miejsca walki, na którym umieszczono drewniany krzyż. Wartość zadania: 264 532,30 zł netto, dofinansowanie ze środków budżetu województwa : 100 000, 00 zł.

Kierunek działania: Promowanie oferty turystycznej Szprotawy z wykorzystaniem nowoczesnej informacji turystycznej.

- W strukturze Urzędu Miejskiego w Szprotawie funkcjonuje Biuro Turystyki i Edukacji Regionalnej, realizuje w szerokim rozumieniu zadania projektowania i wykonywania przedsięwzięć służących rozwojowi turystyki lokalnej. Natomiast w strukturze Biura działa Punkt Informacji Turystycznej, zlokalizowany w budynku Centrum Aktywności Społecznej (dawny klasztor) w Szprotawie. Biuro prowadzi profil turystyczny na platformie Facebook pod własną marką „Sprotavia Touristica”, podobnie stronę internetową prezentującą ponad setkę produktów turystycznych, samodzielnie opracowanych pod względem merytorycznym, fotograficznym i lokalizacyjnym. Materiały Biura publikowane były w serwisie samorządowym Polskiej Agencji Prasowej, Gazecie Lubuskie, Gazecie Regionalnej, Gazecie Lokalnej, Radio Zachód i innych.
- Przy współpracy z Muzeum Ziemi Szprotawskiej odkrycie zabytkowego słupa w tzw. Lesie Schubego koło Borowiny. Promocja medialna wydarzenia. Zgłoszenie obiektu służbom konserwatorskim.
- Ustawienie mapy turystycznej „Pętli Wiewióra” w m. Długie. We współpracy z softysem ustawienie ław odpoczynkowych. Ustawienia tablic z mapami turystycznymi przy parkingu turystycznym w Dzikowicach i przy „Grodzie Chrobry” w Parku Słowiańskim”.
- Udział w otwarciu i promocji prestiżowego zabytkowego „Parku Goepperta” w Szprotawie.
- Montaż małych drogowskazów turystycznych do gminnych szlaków „Potok Sucha” i „Pętla Wiewióra”, w celu poprawy dostępności z kierunku m. Szprotawa.
- Całoroczna promocja gminnych inwestycji w zakresie obiektów zabytkowych i przyrodniczych.
- Udział w akcji sprzątania ziemi w Parku Huta w Szprotawie, przy współpracy z lokalnymi stowarzyszeniami i społecznością lokalną.
- Opracowanie materiałów turystycznych do majówki pn. „Majówka ze Sprotavia Touristica”.
- Wsparcie Nadleśnictwa Szprotawa w głosowaniu na atrakcję – Stawy Bobrowickie w ogólnopolskim konkursie Modernizacja Roku.
- Udział w projektowaniu, urządzaniu i promocji „Wyspy Skarbów” przy ul. Młynarskiej w Szprotawie (plaża, elementy placu zabawa w formie statków, leżaki, stożek linowy), zlokalizowanej nad rzeką Bóbr.
- Bieżące przeglądy i konserwacja urządzeń na gminnych szlakach i ścieżkach turystycznych: Park Huta, Potok Sucha i Pętla Wiewióra (sprzątanie, przycinanie, impregnacja ław i stołów, kontrola stanu oznakowania).
- Wykonanie filmu promocyjnego „Wyspie Skarbów” w Szprotawie, miejscu wypoczynku i rekreacji.
- Opracowanie merytoryczne i lektorat w filmie promocyjno-edukacyjnym o Parku Goepperta w Szprotawie, z przedmową Krystyny Czubówny.

- Biuro wzięło udział w akcji „Polska dla dzieci, w ramach której uzyskano dla gminy Szprotawa certyfikat
- Udział w akcji „Lato z Radiem”, w ramach której radiowa Jedynka emitowała pogodę w Szprotawie wraz z artykułem o wybranej atrakcji turystycznej.
- Realizacja autorskiego projektu „Szprotawska Odznaka Turystyczna”, w której chętni zdobywają darmową emaliowaną odznakę przyznawaną po zaliczeniu min. 25 obiektów turystycznych na terenie Szprotawy i okolicy.
- We współpracy z Towarzystwem Bory Dolnośląskie organizowanie akcji ukrywania i poszukiwania przez dzieci monet na Wyspie Skarbów przy ul. Młynarskiej.
- Uczestnictwo w programie Rower dla Pierwszaka (projekt i zakup kamizelek, opracowanie filmu promocyjnego).
- Cykliczne materiały promocyjne (teksty, zdjęcia, filmy) promujące rzekę Szprotawę jako szlak kajakowy.
- Udział w kwestiach merytorycznych w zakresie urządzania „Parku Narodów” w Wiechlicach, tj. cmentarza jenieckiego z okresu I i II wojny światowej. Kwerenda źródłowa, projekt urządzenia parku, projekt tablic, projekt strony internetowej. Współpraca: Muzeum Ziemi Szprotawskiej.
- Promocja obiektów turystycznych we współpracy z lokalnymi mediami.
- We współpracy z Muzeum Ziemi Szprotawskiej i społecznością Borowiny – uporządkowanie zabytkowego drogowskazu przy DK-12, odświeżenie napisów, opracowanie naukowe. Akcja o znaczeniu edukacyjnych i promocyjnych lokalnego dziedzictwa kulturowego.
- W 2023 r. projektowano, wytyczano i urządzano ścieżkę archeologiczną „Starożytni Bobrzanie” w Parku Słowiańskim (projekt i wykonanie tablic edukacyjnych, grawer i ustawienie drogowskazów kamiennych, ustawienie ławek, wykonanie oznakowania, opracowanie turystyczne, wykonanie strony internetowej).
- Opracowanie produktów turystycznych związanych z architekturą Bauhausu w Szprotawie (m.in. SUW przy ul. Młynarskiej).
- Współpraca ze Szprotawskim Domem Kultury w zakresie wykonania rzeźby „Szprotawska Natura”, zaplanowanej do ustawienia przy ul. Bronka Kozaka w Szprotawie.
- Uczestnictwo w promocji darmowych ebooków o walorach turystycznych Gminy Szprotawa, opartej na archiwalnych publikacjach drukowanych (m.in. Wędrowki po Puszczy Wiechlickiej, Dawne życie mieszkańców Borów Dolnośląskich, Co kryją Stawy Bobrowickie, Szprotawa i okolice, Historia i architektura Bramy Żagańskiej w Szprotawie).
- Nadzór nad produkcją filmu edukacyjno-promocyjnego o Zespole Przyrodniczo-Krajobrazowym „Potok Sucha” na terenie gminy Szprotawa, budową Pomnika Niepodległej w Szprotawie.
- Opracowanie cyklu artykułów pn. Szprotawskie Miejsca Mocy.
- W 2023 r. opracowano 13 nowych produktów turystycznych (łącznie ponad 100).

Kierunek działania: Wspierania przedsięwzięć i inicjatyw zwiększających aktywność fizyczną, zapobiegającą patologią społecznym, wykluczeniu osób niepełnosprawnych i zjawisku otyłości poprzez budowę i modernizację obiektów sportowo-rekreacyjnych.

- W lutym 2023r została zakończona inwestycja pn: Modernizacja Stadionu Miejskiego w Szprotawie. Inwestycja obejmowała: budowę boiska piłkarskiego i skateparku wraz z wyposażeniem, remont bieżni lekkoatletycznej i nawierzchni boiska wielofunkcyjnego, wymianę trybun i budowę zadaszania trybun, oświetlenie i zagospodarowanie terenu (drogi, parkingi, chodniki), modernizację budynku socjalno-sportowego wraz z termomodernizacją i dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych.
- W sierpniu 2023 zostało zakończone zadanie pn: „Budowa systemu nawadniania boiska piłkarskiego w Witkowie”. Zakres projektu obejmował wybudowanie nowoczesnego systemu nawadniania w technologii opartej na montażu podziemnych zraszaczy z wykorzystaniem istniejącej studni głębinowej.

- W grudniu 2023 zakończona została realizacja projektu pn: „Budowa nowego boiska wielofunkcyjnego wraz z zadaszeniem o stałej konstrukcji przy Liceum Ogólnokształcącym w Szprotawie”. W ramach zadania wykonana została przyszkolna hala sportowa przy Liceum Ogólnokształcącym w Szprotawie o konstrukcji lekkiej z zadaszeniem łukowym z drewna klejonego warstwowo z powłoką membranową.

CEL STRATEGICZNY II REWITALIZACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH POPRZEZ WIELOWYMIAROWE DZIAŁANIA NA RZECZ LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, PRZESTRZENI I GOSPODARKI.

Cel operacyjny 2.1. Zintegrowane działania rewitalizacyjne w wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym, przyrodniczym, społecznym, gospodarczym i technicznym.

- W kwietniu 2023 r. Komitet Rewitalizacji pozytywnie zaopiniował ocenę dotychczasowych działań rewitalizacyjnych, które przedstawione zostały w dokumencie pn. "Ocena aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Szprotawa za okres 2020-2022". Opinia Komitetu załączona jest na stronie www.szprotawa.pl w zakładce Odnawiamy Szprotawę oraz BIP.
- W roku 2023 przeprowadzono remont elewacji budynku Ratusza Miejskiego w Szprotawie – etap I. Zakres prac obejmował: wykonanie badań konserwatorskich i architektonicznych, wykonanie roboty ogólnobudowlanych w tym odbicie tynków, czyszczenie murów wraz z wymianą uszkodzonych elementów, przygotowanie podłoża pod tynki, tynkowanie oraz malowanie. Zrealizowane zostały również prace konserwatorsko- restauratorskie tarasu wieży zegarowej, muru balustrady oraz detali architektonicznych typu gzymsy, płyty cokołowe.

Cel operacyjny 2.2. Rozwój funkcji społecznie użytecznych na realizowanym obszarze, włączenie społeczne, walka z ubóstwem.

- Rozwijając inicjatywy lokalne, poprzez włączenie się w porządkowanie przestrzeni miejskiej, na mocy porozumienia z PUP w Żaganiu, Ośrodek Pomocy Społecznej w Szprotawie, w 2023 roku organizował prace społeczno-użyteczne. W pracach, przez 9 miesięcy uczestniczyło 33 osoby, które przepracowały łącznie 5099 godziny. Prace wykonywane przez podopiecznych OPS obejmowały: oczyszczanie wsi, wycinanie zakrzewień i zadrzewień przy drogach gminnych, naprawę i konserwację ławek, gazonów i koszy na śmieci, prace porządkowe na rzecz sołectw wiejskich oraz jednostek podległych UM, pomoc w czyszczeniu rowów.
- Na parterze budynku Ośrodka Pomocy Społecznej w Szprotawie działa JADŁODZIELNIA. Jest to miejsce bezpłatnego dzielenia się żywnością, a jej celem głównym jest zapobieganie marnowaniu żywności. Jadłodzielnia przyjmuje wszelkiego rodzaju produkty żywnościowe, które są świeże i nie przekroczyły terminu ważności do spożycia. Z jadłodzielnii korzystają zarówno osoby prywatne, jak i właściciele prowadzący działalność gastronomiczną, właściciele sklepów spożywczych oraz producenci żywności. Jadłodzielnia działała przez cały 2023 rok.
- W budynku dawnego klasztoru Magdalenek funkcjonuje Centrum Aktywności Społecznej. CAS jest miejscem aktywizacji międzypokoleniowej, powołanym w celu zmniejszenia ryzyka ubóstwa i wykluczenia społecznego, przyczyniającym się do poprawy jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Pomieszczenia CAS przeznaczone są do prowadzenia zajęć o charakterze społeczno-edukacyjnym, aktywnego spędzania wolnego czasu, integracji i aktywizacji społecznej, promocji turystycznej i lokalnej przedsiębiorczości. W budynku CAS funkcjonują m.in.: Punkt Informacji Turystycznej, Centrum Seniora, Izba Historii oraz Galeria Zbiorów Regionalnych. Od początku funkcjonowania Centrum, systematycznie organizowane są w nim spotkania edukacyjne, integracyjne oraz aktywizujące społeczność lokalną. Zarządzaniem oraz administrowaniem budynkiem CAS, w ramach wspierania działalności podmiotów integracji społecznej, sprawuje Wydział Przedsiębiorczości, Promocji i Turystyki Urzędu Miejskiego w Szprotawie.

Cel operacyjny 2.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami oraz infrastrukturą proinwestycyjną

- Zakończono realizację projektu polegającego na rozbudowie trzech publicznych dróg gminnych: ul. Akacyjowej, Brzozowej i Klonowej, położonych w Wiechlicach i połączonych ze sobą w jednej ciągłości o łącznej długości 1837 m i szerokości 6 m.. To część wielkiej inwestycji mającej na celu zwiększenie bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego oraz poprawę atrakcyjności gospodarczej gminnych terenów inwestycyjnych.
- Oferta Szprotawy na stronach Zagranicznych Biur Handlowych w ponad 70 krajach na całym świecie. Dzięki włączeniu oferty inwestycyjnej Szprotawy do ogólnopolskiej bazy PAIH gminne działki prezentowane były również na witrynach Zagranicznych Biur Handlowych zlokalizowanych w ponad 70 krajach na świecie.
- Gmina Szprotawa pozyskała nowego inwestora. Podpisana została umowa sprzedaży 14 hektarowej działki w Wiechlicach, na której już niedługo powstanie nowy zakład produkcyjny firmy KINGFA. Firma jest wiodącym na świecie dostawcą granulatu z biodegradowalnych, przyjaznych dla środowiska tworzyw sztucznych, który wykorzystywany jest w branżach: AGD, motoryzacyjnej i elektronicznej.

Cel operacyjny 2.4. Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

- Dzięki dofinansowaniu otrzymanemu zrewitalizowana zostanie kruchta kościoła pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Siecieborzycach. Projekt współfinansowany jest z państwowego funduszu celowego w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Rządowy Program Odbudowy Zabytków. Przewidywany termin zakończenia 31.12.2024 r.
- Dofinansowanie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków pozwoli wyremontować dach i wykonać nową elewację kościoła pw. NMP w Lesznie Dolnym. Wkład własny gminy stanowi jedynie 2% kosztów inwestycji.
- W roku 2023 nie realizowano inwestycyjnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Na zadania „Modernizacja Szprotawskiego Domu Kultury”, „Remont Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szprotawie” nie uzyskano wymaganego dofinansowania. Zgodnie z zapisami zawartymi w Gminnym Programie Rewitalizacji podstawowym źródłem finansowania każdego z nich są środki zewnętrzne.

Cel operacyjny 2.5. Wspieranie i promocja efektywności energetycznej i strategii niskoemisyjnych.

- W budynku Centrum Aktywności Społecznej (Magdalenki) w Szprotawie działa punkt konsultacyjno- informacyjny programu Czyste Powietrze. Z usług doradcy skorzystać mogą wszyscy mieszkańcy zainteresowani dofinansowaniem w ramach:
 - wymiany starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła, spełniające najwyższe normy,
 - przeprowadzenia niezbędnych prac termomodernizacyjnych budynku, tj. wymianę okien i drzwi zewnętrznych, ocieplenie przegród budowlanych,
 - wymiany instalacji c.o i/ lub c.w.u; wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła
 - zakupu i montażu mikro-instalacji fotowoltaicznej.

W roku 2023, w punkcie konsultacyjnym złożono 11 wniosków o dofinansowanie.

CEL STRATEGICZNY III ROZWÓJ NOWOCZESNEGO KAPITAŁU LUDZKIEGO I SPOŁECZNEGO ORAZ SILNEGO SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO.

Cel operacyjny 3.1. Tworzenie sieci powszechnego dostępu do Internetu szerokopasmowego oraz upowszechnianie e-usług

- Dzięki wdrożeniu kompleksowych e-usług dla ludności, klienci SzWiK korzystają z elektronicznego odczytu liczników oraz elektronicznego biura obsługi klienta. Projekt zrealizowany w ramach Programu Regionalnego Fundusze Europejskie.

Cel operacyjny 3.2. Budowa zasobów cyfrowych sfery publicznej oraz działania na rzecz wzrostu bezpieczeństwa ICT

- W Miejskiej Bibliotece Publicznej w Szprotawie wszystkie zbiory zostały umieszczone i sukcesywnie są wprowadzane zakupione nowości wydawnicze w cyfrowej bazie danych PROLIB (usługa elektronicznej ewidencji zbiorów umożliwiająca wyszukiwanie księgozbioru biblioteki oraz informację o dostępności wyszukiwanych pozycji) i udostępnione czytelnikom poprzez link na stronie internetowej biblioteki (wyszukiwarka Integro).
- W MBP na bieżąco trwają prace nad digitalizacją Dokumentów Życia Społecznego. Zakupiono również dostęp do platformy Legimi, z zasobem ponad 20.000 e-booków (nowości wydawnicze, audiobooki, muzyka) i bezpłatne udostępnianie kodów dostępu dla czytelników biblioteki.

Cel operacyjny 3.3. Zwiększenie dostępu do usług medycznych oraz profilaktyka zdrowia

- W ramach podnoszenia świadomości społecznej w zakresie zdrowego stylu życia oraz profilaktyki zdrowia, w roku ubiegłym realizowane były zadania w zakresie:
 - wspierania inicjatyw mających na celu przeciwdziałanie patologiom społecznym,
 - współpracy z organizacjami i stowarzyszeniami na rzecz promocji zdrowia i rodziny,
 - koordynacji realizacji zadań w zakresie patologii społecznej i profilaktyki przeciwalkoholowej,
 - prowadzenia obsługi komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych,
 - przygotowywania propozycji i nadzór nad realizacją Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Szprotawa,
 - koordynacji działań placówek zdrowia i pomocy społecznej,
 - współpracy z organami policji i wymiaru sprawiedliwości, w zakresie przeciwdziałania patologiom społecznym,
 - bezpłatnej pomocy w przeprowadzaniu badań mammograficznych (bezpłatne udostępnianie postoiu mammobusu, prądu, prowadzenie polityki informacyjnej o badaniach).
- W ramach podejmowanych działań na rzecz profilaktyki i edukacji udało się przeprowadzić i sfinansowano przedsięwzięcia dla dzieci i młodzieży, nauczycieli oraz rodziców o charakterze profilaktycznym Sfinansowano prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych z realizacją zajęć z zakresu profilaktyki uzależnień w ramach których 120 uczniów klas I-II szkół podstawowych skorzystało z zajęć z zakresu profilaktyki uzależnień oraz nauki pływania i wzięło udział w konkursie o tematyce profilaktycznej.
- Gmina wzięła udział w Ogólnopolskiej Kampanii „Zachowaj trzeźwy umysł”.
- W październiku 2023 r. pod patronatem Burmistrza Szprotawy dla dzieci i młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych został ogłoszony konkurs plastyczny pt. „Postaw na zdrowy styl życia”. Podsumowanie konkursu nastąpiło w miesiącu lutym 2024 r. Celem konkursu było prowadzenie profilaktycznej działalności edukacyjnej poprzez propagowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży, bez nałogów i uzależnień cywilizacyjnych, popularyzacja wiedzy na temat uzależnień i występujących zagrożeń, kształtowanie pozytywnego wizerunku oraz promocja bezpiecznych form spędzania wolnego czasu. Burmistrz oraz jego zastępca wręczyli laureatom nagrody, natomiast pozostałym uczestnikom konkursu zostały przekazane drobne upominki. Ponadto każda szkoła biorąca udział w konkursie otrzymała pakiet materiałów plastycznych. Konkurs został przeprowadzony w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych w dwóch etapach tj. etap szkolny i etap miejski. Do etapu miejskiego wyłoniono 106 prac.
- zakupiono sprzęt tj. rowery wraz z akcesoriami na potrzeby realizacji Programu rozwoju turystyki rowerowej oraz promocji aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia bez uzależnień pn. „Rower dla pierwszaka”. W ramach realizacji Programu odbywały się zajęcia z zakresu profilaktyki uzależnień i bezpiecznego poruszania się dzieci i młodzieży na drogach.
- Nawiązano współpracę z dwoma psychologami – terapeutami od uzależnień, poradnią uzależnień, policją, kuratorami zawodowymi oraz Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Szprotawie i Zespołem

Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Dodatkowo została zawarta umowa z NZOZ Ośrodek Terapeutyczny „PROFIL” w Żarach na udzielanie pomocy psychologicznej – jak sobie radzić ze stresem związanym z chorobą według Programu Simontona – dla osób zagrożonych problemem uzależnień od alkoholu oraz innych środków psychoaktywnych oraz osób wspierających, a także umowa z Poradnią dla uzależnionych i ich rodzin „Pomocna Dłoń” w Szprotawie na prowadzenie psychoterapii grupowej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków z terenu Gminy Szprotawa.

Cel operacyjny 3.4. Podniesienie jakości kształcenia

Kierunek działania: Budowanie programów edukacyjnych w zakresie kompetencji kluczowych na rynku pracy, wsparcie nauki języków obcych, nauk matematyczno-przyrodniczych i ICT oraz postaw kreatywności, innowacyjności, przedsiębiorczości na wszystkich etapach kształcenia.

- placówkach oświatowych budowano i realizowano programy edukacyjne w zakresie kompetencji kluczowych na rynku pracy, wsparcia nauki języków obcych, nauk matematyczno-przyrodniczych i ICT oraz postaw kreatywności, innowacyjności, przedsiębiorczości na wszystkich etapach kształcenia.
Zrealizowano wiele projektów i konkursów m.in. Dostępna Szkoła, Laboratoria Przyszłości, Centrum Mistrzostwa Informatycznego, Międzynarodowy Konkurs Kangur Matematyczny, Lubuskie Szkoły eksperymentu, CodeWeek- promującego naukę programowania, „Ciekawa matematyka”, „Informatyka to przyszłość”, „Szkoła myślenia pozytywnego”, Tydzień Bezpiecznego Internetu.
- W zakresie rozwoju poradnictwa i doradztwa edukacyjno-zawodowego na każdym etapie kształcenia we wszystkich szkołach podstawowych (wraz z oddziałami przedszkolnymi) przeprowadzane było doradztwo edukacyjno-zawodowe: dla przedszkolaków oraz uczniów klas I-VI preorientacja zawodowa (zabawy tematyczne, poznawanie własnych zainteresowań, zajęcia plastyczne, prezentacje multimedialne), dla uczniów klas VII-VIII doradztwo zawodowe. Odbywały się zajęcia w oddziałach klasowych jak i indywidualne poradnictwo. Prezentacja ofert szkół ponadpodstawowych jak również spotkania z przedstawicielami poszczególnych zawodów odbywały się w formie stacjonarnej - uczniowie uczestniczyli w dniach otwartych szkół ponadpodstawowych w Szprotawie i Henrykowie. W Liceum Ogólnokształcącym organizowano: wyjazd na Dni Otwarte do wyższych uczelni - do Zielonej Góry (Wydziały : Biologii, Administracji i Zarządzania) i Wrocławia (Wydział Prawa i Administracji).
- W zakresie szkoleń, doradztwa oraz innych form podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli i pracowników pedagogicznych w szkołach oraz przedszkolach nauczyciele wzięli udział w wielu szkoleniach, które szczegółowo zostały przedstawione w sprawozdaniu z realizacji Strategii Gminy Szprotawa.

Cel operacyjny 3.5. Rozwój placówek edukacyjnych

- Inwestowano w modernizację infrastruktury placówek edukacyjnych wraz z obiektami sportowymi, zakupiono wyposażenie i pomoce dydaktyczne poprzez m.in. realizację projektu pn „Dostępna Szkoła – innowacyjne rozwiązania w kreowaniu przyjaznej przestrzeni edukacyjnej z uwzględnieniem potrzeb uczniów oraz otoczenia” oraz projektu pn: „Budowa nowego boiska wielofunkcyjnego wraz z zadaszeniem o stałej konstrukcji przy Liceum Ogólnokształcącym w Szprotawie”. W ramach zadania wykonana została przyszkolna hala sportowa przy Liceum Ogólnokształcącym w Szprotawie o konstrukcji lekkiej z zadaszeniem łukowym z drewna klejonego warstwowo z powłoką membranową.
- Wykonano termomodernizację budynku szkolnego w SP w Wiechlicach (wymiana źródeł ciepła, docieplenie, elewacja, wymiana okien w części budynku, montaż daszków).
- Rozpoczęto termomodernizację budynku Szkoły Podstawowej w Lesznie Górnym wraz z budową sali sportowej i adaptacją pomieszczeń na oddział przedszkolny.

- Przeprowadzono niezbędne modernizacje i remonty w budynkach w Szkole Podstawowej Nr 1 w Szprotawie, Zespole Szkół Ogólnokształcących, Szkole Podstawowej w Wiechlicach, Szkole Podstawowej w Lesznie Górnym, Szkole Podstawowej w Długiem, Szkole Podstawowej w Siecieborzycach.
- Placówki oświatowe zostały wyposażone w infrastrukturę informatyczną, niezbędne wyposażenie i pomoce dydaktyczne.

Cel operacyjny 3.6. Wspieranie działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, przeciwdziałanie erozji więzi społecznych

- Funkcjonowanie Rady Działalności Pożytku Publicznego. Rok 2023 był czwartym i zarazem ostatnim rokiem działalności RDPP III kadencji.
Szczegółowe informacje na temat działalności Rady ujęte są w Sprawozdaniu z realizacji Programu współpracy Gminy Szprotawa z organizacjami pozarządowymi oraz z innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w 2023 roku.
- Aktywne uczestnictwo w życiu publicznym Kół Gospodyń Wiejskich (Długie, Pasterzowice, Leszno Dolne, Dzikowice, Siecieborzyce, Witków, Bobrowice) i Towarzystwa Uniwersytetów Ludowych (Borowina), Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Uniwersytetu III Wieku. Poprzez włączanie się w życie społeczne, wymienione organizacje współpracują z samorządem oraz uczestniczą w różnego rodzaju wydarzeniach kulturalnych przez to wzmacniając różne formy aktywności obywatelskiej.
- Z przedsięwzięć kulturalnych o zasięgu lokalnym, które odbyły się w roku ubiegłym wymienić należy: Jubileuszowy 31. Festiwalu Grup Śpiewaczych „Ziemia i Pieśń”

Cel operacyjny 3.7. Wspieranie sektora NGO

- Gmina współpracuje z organizacjami pozarządowymi oraz z innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w ramach przyjętego Programu współpracy. Jest to współpraca o charakterze finansowym, gdzie organizacjom powierzane zostają w konkursach do wykonania zadania publiczne i na ten cel udzielane są dotacje finansowe. Organizacje te współpracują również o charakterze pozafinansowym opartym na wymianie informacji, bądź uczestnictwie w różnego rodzaju konsultacjach. Szczegółowe informacje na temat współpracy z NGO ujęte są w Sprawozdaniu z realizacji Programu współpracy Gminy Szprotawa z organizacjami pozarządowymi oraz z innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w 2022 r.¹
- Gmina Szprotawa współpracowała również z organizacjami i instytucjami działającymi w obszarze NGO o zasięgu ponadgminnym np. Stowarzyszeniem Gmin RP Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, Fundacją „Porozumienie Wzgórz Dalkowskich”.
- W 2023 roku, w Centrum Aktywności Społecznej funkcjonował bezpłatny punkt konsultacyjny dla organizacji pozarządowych prowadzących działalność na terenie gminy Szprotawa lub zamierzających podjąć taką działalność, prowadzony przez Panią Urszula Stochel-Matuszak. W punkcie można zdobyć informacje o możliwościach pozyskiwania środków finansowych na działalność przez różne stowarzyszenia, kluby, koła, grupy nieformalne, w tym jak pozyskiwać środki i obsługiwać generatory wniosków.
- Gmina promowała i uczestniczyła w różnorodnych działaniach podejmowanych przez lokalne organizacje i inne podmioty, włączając się w inicjatywy, które mają na celu przybliżenie Szprotawianom działalność statutową danej organizacji, np. *obchody Tygodnia Seniora, zawody wędkarskie.*
- Gmina współpracowała z organizacjami i instytucjami działającymi w obszarze NGO o zasięgu ponadgminnym np. Stowarzyszeniem Gmin RP Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, Fundacją

„Porozumienie Wzgórz Dalkowskich”, opłacając składki członkowskie i aplikując o dofinansowanie z programów, przez nie ogłaszanych.

Cel operacyjny 3.8. Wzmocnienie współpracy terytorialnej

- Współpraca z miastem partnerskim Uman':
 - we wrześniu Gmina Szprotawa zorganizowała konwój z pomocą humanitarną.
 - w sierpniu delegacja z Umania wzięła udział w Dniach Szprotawy pod nową nazwą „Szprotawskie Magdalenki”
- W ramach współpracy z miastem partnerskim Spremberg:
 - Wspólna organizacja biesiady polsko-niemieckiej Weisse Tafel, która odbyła się w Sprembergu i Szprotawie
 - cykliczne spotkania organizacyjne dot. 25- lecia współpracy partnerskiej,
 - delegacja z miasta partnerskiego uczestniczyła w święcie miasta „Szprotawskie Magdalenki”.
- W ramach współpracy z miastem partnerskim Gevelsberg:
 - szprotawska delegacja wzięła udział w majowych uroczystościach 50-lecia współpracy między Gevelsbergiem, a francuskim Vandome,.

Szczegółowe informacje na temat współpracy terytorialnej znajdują się w części dotyczącej promocji zagranicznej gminy.

*Na podstawie informacji uzyskanych z wydziałów Urzędu Miejskiego oraz jednostek podległych
- sprawozdanie sporządziła Anna Ignaszak
Czerwiec 2023.*